Vide quoniam infidelitatis erat ambiguitas, antequam ſpiritumſanctum acciperēt: poſtea autem non, ſed firmi erant de reliquo. Dignum autem eſt quærere, qualiter corpus incorruptibile typos habebat clauorum, ſed ne tumultueris, condeſcenſionis enim erat vt diſcerent, quoniam ipſe erat, qui crucifixus fuerat. AVG. de Symbolo. Poſſet autē ſi vellet de corpore ſuſcitato & clarificato omnem maculam cuiuſlibet cicatricis abſtergere. ſed ſciebat quare cicatrices in ſuo corpore reſeruaret. Sicut enim demōſtrauit Thomæ non credenti, niſi tangeret & videret, ita etiam inimicis ſuis vulnera demōſtraturus ē ſua: non ꝙ eis dicat ſicut Thomæ, Quia vidiſti, credidiſti, ſed vt conuincens eos veritas dicat. Ecce hominem quem crucifixiſtis, videtis vulnera, quæ infixiſtis, agnoſcitis latus quod pupugiſtis, quoniā per vos, & propter vos apertum eſt, nec tamen intrare voluiſtis.

Pax vobis. Deinde dicit Thomę. Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Reſpondit Thomas, & dixit. Dominus meus & Deus meus. Dicit ei Ieſus. Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui non viderūt, & crediderunt. G Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus in cōſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ nō ſunt ſcripta in libro hoc. Hæc autem ſcripta ſunt vt credatis, quia Ieſus eſt filius Dei, & vt credentes vitam habeatis in nomine eius.

AVGVST. 22. de Ciuita. Dei. Neſcio autem quomodo etiam ſic afficimur amore martyrum beatorum, vt velimus in illo Regno in eorum corporibus videre vulnerum cicatrices, H quæ pro Chriſti nomine pertulerunt, & fortaſſe videbimus. non enim deformitas in eis, ſed dignitas erit, & quædam, quamuis in corpore non corporis, ſed virtutis pulchritudo fulgebit. nec ideo tamen ſi aliqua martyribus amputata, & ablata ſunt membra, ſine ipſis membris in reſurrectione erunt mortuorum, quibus dictum eſt. Capillus capitis veſtri non peribit. Sed ſi hoc decebit in illo nouo ſæculo, vt indicia glorioſorum vulnerum in illa immortali carne cernantur vbi membra, vt præſcinderentur percuſſa, vel ſecta ſunt ibi cicatrices, ſed tamen eiſdem membris redditis non perditis, apparebunt. Quāuis igi- Hom.26 tur omnia quæ acciderant corpori vitia tunc non erunt: non ſunt tamen appellanda vitia, ſed virtutis indicia. GREGORIVS in Homil. Palpandam autem carnem dominus præbuit, quam clauſis ianuis introduxit, qua in re duo mira, & iuxta humanam rationem valde ſibi contraria oſtendit: dum poſt reſurrectionem corpus ſuum incorruptibile, & tamen palpabile demonſtrauit. Nam & corrumpi neceſſe eſt quod palpatur, & palpari non poteſt quod non corrumpitur, & incorruptibilem ſe ergo & palpabilem demonſtrauit, vt profecto poſt reſurrectionem eſſe oſtenderetur corpus ſuum, & eiuſdem naturæ, & alterius gloriæ. Cap. 31. GREGORIVS 14. Moral. Corpus etiam noſtrum in illa reſurrectionis gloria erit quidem ſubtile per effectum ſpiritualis potentiæ, ſed palpabile per veritatem naturæ. Tract. 121. non autem ſicut Eutices ſcripſit impalpabile, & ventis, aereque ſubtilius. AVGVSTINVS. Videbat autem Thomas, tangebatque hominem, & confitebatur Deum, quem non videbat, neque tangebat, ſed per hoc quod videbat, atque tangebat, illud iam remota dubitatione credebat. vnde ſequitur. {Reſpondit Thomas, & dixit ei. Dominus meus & Deus meus.} THEO. Qui prius infidelis fuerat: poſt lateris tactum optimum ſe theologum oſtendit. Nam duplicem naturam vnicamque hypoſtaſim Chriſti ediſſeruit. dicendo enim Dominus meus, humanam naturam, dicendo vero Deus meus: diuinam confeſſus eſt, & vnum & eundem Deum & dominum. Sequitur. {Dicit ei Ieſus. Quia vi- Tract. 121. diſti me, credidiſti.} AVG. Non ait, tetigiſti me, ſed {vidiſti me} quoniam generalis quodammodo eſt ſenſus viſus. nam & per quatuor alios ſenſus nominari ſolet, velut cum dicimus. Audi & vide quàm bene ſonet, olfac & vide quàm bene oleat, guſta & vide q̃ bene ſapiat, tange & vide quàm bene caleat. vnde & hic dominus dicit. Infer digitum tuū huc & vide manus meas. Quid aliud ait quàm tange & vide? nec tamen ille oculos habebat in digito: ergo ſiue intuendo, ſiue etiam tangendo, hoc ait. {Quia vidiſti me, credidiſti,} quàmuis dici poſſit non auſum fuiſſe diſcipulum tangere cum ſe offerret ille tangendum. GREGO. Sed cum Apoſtolus dicat: fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum nō apparentium, profecto liquet, quia quæ apparent: iam fidem non habent, ſed agnitionem. Dum ergo vidit Thomas, cum palpauit, cur ei dicitur: {Quia vidiſti me, credidiſti?} ſed aliud vidit, aliud credidit: hominem vidit, & Deum confeſſus eſt. Lætificat autem valde quod ſequitur. {Beati qui non viderunt, & crediderunt.}

F In qua ſententia nos ſpecialiter ſignificati ſumus, qui eum quē carne non vidimus mente retinemus: ſi tamen fidem noſtram operibus ſequimur. Ille enim vere credit, qui exercet operando quod credit. AVGVSTINVS. Præteriti autem tempo- Tract. 121. ris vſus eſt verbis, tamquàm ille qui id quod erat futurum, in ſua nouerat prædeſtiuatione iam factum.

CAP. XXI.

Poſtea manifeſtauit ſe iterum Ieſus ad mare tyberiadis. Manifeſtauit autem ſic. Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat a Cana Galileæ, & filii Zebedæi, & alii ex diſcipulis eius duo. Dicit ei Simon Petrus. Vado piſcari. Dicunt ei. Venimus & nos tecum. Et exierunt, & aſcenderunt in nauim, & illa nocte nihil prendiderunt. Mane autem facto ſtetit Ieſus in littore: non tamen cognouerunt diſcipuli quia Ieſus eſt. Dicit ergo eis Ieſus. Pueri,

Hom.86. CHRY. Cum ergo aliquis nunc dixerit: Vtinam in temporibus illis fuiſſem, & vidiſſem Chriſtum miracula facientē excogitet. {Beati qui non viderunt & crediderunt.} THEO. Exprimit autem, & hinc diſcipulos, qui nec plagas clauorum, nec latus palpantes crediderunt. CHR. Hom.86. Quia vero Ioannes pauciora aliis Euangeliſtis dixerat, ſubiungit. {Multa quidē & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc,} ſed nec alii omnia dixerunt, ſed quæ erant ſufficientia attrahere ad fidem audientes. Mihi autem videtur hic dicere ea quæ poſt reſurrectionem ſunt ſigna: & ideo dicit in conſpectu diſcipulorum ſuorum, cum quibus ſolis poſt reſurrectionem conuerſatus eſt. deinde vt diſcas, quoniam non ſolum diſcipulorum gratia ſigna fiebant, induxit. {Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis, quia Ieſus eſt Chriſtus filius Dei.} communiter ad humanam naturam loquens, & vt oſtendat quoniam non illi qui credit, ſed nobiſipſis vtile eſt credere, ſubdit. {Et vt credētes vitam habeatis in nomine eius,} idest per Ieſum: ipſe autem eſt vita.

CAP. XXI.

Tract. 122. AVG. Quod immediate Euangeliſta præmiſerat, veluti huius libri indicat finem, ſed narratur hic deinde quemadmodum ſe manifeſtauerit dominus ad mare Tyberiadis. vnde dicitur. {Poſtea manifeſtauit ſe Ieſus iterum ad mare Tyberiadis.} CHRY. Dicit autem poſtea, Hom.86. quia non continue cum eis ambulabat vt antea. Dicit etiam I Manifeſtauit ſe, quia non videretur niſi condeſcenderet, quia incorruptibile erat corpus. Loci autem meminit, oſtendens quoniā plurimum timoris eis dominus abſtulerat, vt de reliquo ipſi longe a domo procedant non vltra in domo concluſi, ſed in Galilææ ierant, periculum declinantes iudaicum. BEDA. More autem ſolito Euangeliſta prius retulit cauſam: deinde quemadmodum res geſta ſit, enarrat. vnde ſequitur. {Manifeſtauit autem ſic. Hom.86. CHRYS. Quia vero neque dominus cum eis continue erat, neque ſpūs datus erat, neq; aliquid tunc erat eis commiſſum, neq; aliquid habebant agere, artem piſcatoriam tractabant. vnde ſequitur. {Manifeſtauit autem ſic. Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat a Cana Galileę.} qui. ſ. vocatus eſt a Philippo, & filii Zebedæi. ſ. Iacobus, & Ioannes, & alii ex diſcipulis eius duo. Dicit eis Simō Petrus. Vado piſcari.} GRE. in Ho. Quæri pōt cur Petrus, qui piſcator ante cō- Hom.24 uerſionem fuit, poſt conuerſionem ad piſcationem redit, cum veritas dicat. Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciēs retro, K aptus eſt regno Dei. AVG. Quod ſi feciſſent diſcipuli, defuncto Trac.122. Ieſu priuſquàm reſurrexiſſet a mortuis, putaremus eos illa, quę animos eorum occupauerat deſperatione feciſſe. Nunc vero poſt eum ſibi de ſepulchro redditum viuum, poſt inſpecta vulnerum loca: poſt acceptum eius inſufflatione ſpiritumſanctum, ſubito fiunt ſicut fuerant non hominum, ſed piſcium piſcatores. Reſpondendum eſt ergo non eos fuiſſe prohibitos ex arte ſua licita victū neceſſariū quęrere, ſui Apoſtolatus integritate ſeruata, ſi quando vnde viuerent aliud non haberent. Sic enim beatus Paulus ea poteſtate, quam profecto cum cęteris euangelii prędicatoribus habebat: non cum cęteris vteretur, ſed ſtipendio ſuo militaret, ne gētes a noie Chriſti poſitas alienas, doctrina eius quaſi venalis oſtenderet, aliter educatus artem quam non nouerat didicit, vt dum ſuis manibus tranſigitur doctor, nullus grauaretur auditor, quanto magis beatus Petrus, qui iam piſcator fuerat, quod nouerat fecit, ſi ad prędſens illud tēpus, aliud vnde viueret nō inuenit. Sed reſpōdebit quiſpiā. Et cur nō iuuenit, cum dn̄s ꝓmiſerit dicens, Quęrite primum

primum regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia apponentur A vobis. Prorſus etiam dominus quod promiſit impleuit. nam quis alius piſces qui caperentur appoſuit, qui non ob aliud credendus eſt eis ingeſſiſſe penuriam qua cogerentur ire piſcatum, niſi diſpo- Hom.24. ſitum volens exhibere miraculum? GREG. in Hom. Negociū ergo quod ante conuerſionem ſine peccato extitit, hoc ēt poſt cōuerſionem repetere culpa non fuit. vnde poſt conuerſionē ſuā ad piſcationem Petrꝰ rediit. Matthęus vero ad thelonei negociū non reſedit. Sunt .n. pleraque negotia quę ſine peccatis exhiberi, aut vix aut nullatenꝰ poſſunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc neceſſe eſt vt poſt conuerſionē animus non recurrat.

numquid pulmētarium habetis? Reſponderunt ei. Non. Dicit eis. Mittite in dexteram nauigii rhete, & inuenietis. Miſerunt ergo & iam non valebant illud trahere pre multitudine piſcium, Dicit ergo diſcipulus ille quem diligebat ieſus petro. Dominus eſt. Simon petrus cum au- B diſſet quia dominꝰ eſt, tunica ſuccinxit ſe. Erat enim nudus & miſit ſe in mare. Alii autem diſcipu

Hom. 86. CHRY. Alii autem diſcipuli ſequebantur Petrum. vnde dicitur, {Dicūt ei, venimus & nos tecum} Colligati .n. de reliquo ſibiinuicem erant. Simul volebant piſcationem videre. Sequitur. {Et exie. & aſcen. in nauim.} In nocte autem piſca- Hom. 24. bantur, quia adhuc formidoloſi erant. GREG. Facta eſt autē diſcipulis piſcationis magna difficultas, vt veniente magiſtro, fieret admirationis magna ſublimitas. vnde ſequit. {Et illa no. nihil Hom.86. prendiderunt. CHRY. Laborantibus aūt, & afflictis diſcipulis aſſiſtit Ieſus. vnde ſequitur. {Mane aūt fa. ſte. Ie. in lit. non tamen cog. diſci. quia Ieſus eſt.} Non .n. ſeipſum mox eis oſtendit, ſed voluit & allocutionē cum eis inire. Et primo loquitur eis humaniꝰ. nam ſequitur. {Dicit eis Ie. Pu. numquid pulmen. habetis?} Hoc aūt dicit quaſi ab eis aliquid emere vellet. vt aūt timuerunt, eis ſignum oſtendit per quod cognoſcerent. Sequit. n. {Dixit eis: Mitti. in dex. na. rhe. & inuenietis.} Multa aūt conſequenter facta ſunt: quorum primum eſt, multos piſces eſſe cōprehenſos. vnde ſequit. {Miſerunt ergo rhe. & iam non vale. illud tra. præ mul. piſcium.} Sed in Chriſti cognitione Petrus & Ioānes ſuos proprios modos oſtenderūt. Ioannes. n. perſpicatior erat, & ideo primo cognouit Chriſtū. vnde ſequitur. {Dicit ergo diſci. il. quē di. Ie. pe. dn̄s eſt.} BEDA. Hoc inditio ſicut ſæpe, ita & hic ſuam demonſtrat perſonā. Cognouit aūt primus dn̄m ſiue miraculo iſtius piſcationis, ſiue ſono præcognitę vocis, ſiue primæ reminiſcens piſcationis. Ho. eadem. CHRY. Petrus aūt feruentior erat, & ideo promptius venit ad Chriſtum. Sequitur. n. {Simon Petrus cum audiſſet quia dn̄s eſt tunica ſuccinxit ſe, erat. n. nudus. BEDA. Dicitur aūt Petrus nudus fuiſſe ad cōparationem ceterorum veſtimentorum quibus vti ſolebat, ſicut ſolemus dicere cum aliquem ſimplici veſtimento videmus indutum, quare nudus incedis? Siue poteſt intelligi ꝙ more piſcatorum ſtudio piſcādi nudus inceſſerit. THEO. Quod vero ſe præcinxit Petrus pudoris eſt ſignum, præcinxit aūt ſe lineo amictu quem fęnices & tyrii piſcatores circumuoluunt ſibi, cum nudi ſint ſiue etiam ceteris indumentis apponunt. BEDA. Eodem autem ardore quo & multa alia fecerat, venit ad Ieſum. vnde ſequitur. {Et mi. ſe in mare, alii aūt diſc. na. venerunt.} Non tamen intelligendum eſt Petrum ſuper fluctus veniſſe, ſed aut natando aut pedibus propriis, quia erant prope terram. Sequitur. n. {Non lon. enim erant a terra, ſed quaſi cub. ducentis.} GLOS. Interpoſitio eſt. Sequitur. n. {Trahentes rhete piſcium. vt ſit ordo literæ: Alii diſcipuli nauigio venerunt trahentes rhete piſcium. Ho. eadem. Non longe. n. &c.} CHRY. Deinde aliud ſignum ponitur cū ſubditur. {Vt ergo deſcen. in terram, viderunt pru. po. & piſ. ſuperpo. & panē.} Nō. n. adhuc ex materia ſuperpoſita operatur, ſed ad id quod eſt mirabilius ducit ſigna, oſtendens qm̄ & ex ſubiecta materia ante crucem miracula faciebat propter quandam diſpen- Tract.123. ſationem. AVG. Non aūt hic intelligendū & panem fuiſſe prunis ſuperpoſitum, ſed quaſi diceret: Viderunt prunas poſitas & pi- Hom. eadē. ſcem ſuperpoſitum prunis, & viderunt panem. CHRY. Vt aūt oſtenderet non eſſe phantaſmata quod factum eſt, iubet ex piſcibꝰ ab eis captis afferri. Sequitur. n. {Dicit ei Ie. Affer. ex piſci. quos prendi. nunc.} Deinde & aliud ſignum fuit ꝙ ex multitudine piſcium rhete non eſt ſciſſum. vnde ſequitur. {Aſcen. ſi. pe. & traxit rhe. ad terram ple. mag. piſc. centūquinquagintatribus. Et cū tanti Trac.122. eſſent nō eſt ſciſſum rhete.} AVG. Myſtice aūt in captura piſciū cōmendauit eccleſiæ ſacramentum, qualis futura eſt in ultima reſurrectione mortuorum. Et ad hoc commēdandum valet ꝙ tanq̃ finis eſt interpoſitus libri, ꝙ eſſet etiā ſecuturæ narrationis quaſi prohemium. Quòd aūt ſeptem diſcipuli fuerūt in illa piſcatione, ſuo ſeptenario numero finem ſignificat tēporis, vniuerſum quippe ſeptem diebus voluitur tempus. THEO. Cum autem nox

A erat, ante ſolis Chriſti præſentiam prophetę nihil cęperunt, quia etſi vnam nationem Iſrael corrigere conarenť, illa tamen frequenter in idolatriam labebatur. GREG. in Hom. Quæri aūt pōt Hom.24. cur diſcipulis in mare laborantibus, poſt reſurrectionem ſuam coram diſcipulis in fluctibus maris ambulauit: Sed mare præſens ſæculū ſignificat, quod ſe cauſarum tumultibus & vndis vitę corruptibilis illidit. per ſoliditatem aūt litoris ꝑpetuitas quietis æternæ figurať. Quia igitur diſcipuli adhuc fluctibus mortalis vitæ inerant, in mari laborabant, quia autem redēptor noſter iam corruptionem carnis exceſſerat, poſt reſurrectionem ſuam in litore ſtabat. AVG. Tract.122 Litus etiam finis eſt

li nauigio venerunt. Non enim longe erant a terra, ſed quaſi cubitis ducentis trahētes rhete piſcium. Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas & piſcē ſuperpoſitū & panē. Dicit eis Ieſus. Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nunc. Aſcedit ſimon Petrus & traxit rhete B in terra plenū magnis piſcibus centūquinquagintatribꝰ. Et cū tanti eſſent, nō eſt ſciſſum rhete.

maris, & ideo finem ſignificat ſæculi. Sicut .n. in hoc loco qualiter in fine ſæculi futura ſit, ita dominus alia piſcatione ſignificauit eccleſiam qualiter nunc ſit. vnde ibi Ieſus nō ſtabat in litore, ſed aſcēdens in vnam nauim quæ erat Simonis, rogauit eum a terra reducere puſillum. In alia piſcatione non mittuntur rhetia in dexterā, ne ſolos ſignificent bonos, nec in ſiniſtram, ne ſolos malos, ſed indifferenter. Laxate inquit rhetia veſtra in capturam, & permiſtos intelligamus bonos & malos. Hic autem mittite, inquit in dexteram nauigii rhete, vt ſignificaret eos qui ſtabant ad dexterā ſolos bonos. Illud fecit initio prædicationis ſuæ, hoc poſt reſurrectionē ſuam: hic oſtendens illam capturam piſcium bonos & malos ſignificare, quos nunc habet eccleſia: iſta vero tantūmodo bonos quos C habebit in æternum, completa in fine huius ſæculi reſurrectione mortuorum. Illi autem qui pertinent ad reſurrectionē vitæ, ideſt ad dexterā, & inter chriſtiani nominis rhetia defiguntur, non niſi in litore, ideſt, in fine ſæculi cum reſurrexerint apparebunt, ideo non valuerunt ſic trahere rhetia vt in nauē refunderent quos cęperant piſces, ſicut de aliis factum eſt. Habet autem iſtos dexteros eccleſia poſt finem vitæ huius in ſomno pacis, velut in profundo latentes donec ad litus rhete perueniat, quod in prima piſcatione duabus nauiculis hoc iſto loco ducentis cubitis tantum, centū & centum exiſtimo figuratum, propter vtriuſque generis electos & circuncifionis & præputij. BEDA. Vel per ducentos cubitos gemina charitatis virtutis exprimitur, per dilectionem enim dei & proximi Chriſto appropinquamus. Piſcis autem aſſus eſt Chriſtus paſſus. Ipſe latere dignatus eſt in aquis generis humani. Capi voluit laqueo noſtræ noctis, & qui nobis factus eſt piſcis humani- Hom.24. D tate, extitit nobis panis nos reficiens ſua diuinitate. GREG. Petro autem ſancta eccleſia eſt commiſſa, ipſi ſpecialiter dicitur. Paſce oues meas, quod ergo poſtmodum aperitur in voce, nunc ſignificatur in opere. Ipſe enim piſces ad ſoliditatem litoris pertrahit, quia ſtabilitatem æternæ patriæ fidelibus oſtēdit, hoc egit verbis, hoc epiſtolis, hoc agit quotidie miraculorum ſignis, ſed cū rhete magnis piſcibus plenum dicitur, additur & quātis, & hoc eſt quod ſubditur. {Plenum magnis piſcibus, centumquinquagintatribus} Tract.122 AVG. In alia piſcatione numerus piſciū non exprimitur tanq̃ illud ibi fiat quod prædictum eſt per prophetam. Annunciaui & locutus ſum, multiplicati ſunt ſuper numerum. Hic vero certus eſt numerus, cuius reddenda eſt ratio. Numerus enim qui legem ſignificat decem eſt propter decalogum. Cum aūt accedit ad legē gratia, ideſt, ad literam ſpiritus, quodammodo denario numero additur ſeptenarius, ſeptenario quippe numero ſignificatur ſpiri- E tuſſanctus ad quem ſignificatio proprie pertinet. Primum enim in lege ſonuit ſanctificatio in die ſeptimo. Iſaias etiam propheta eū commendat opere, vel munere ſeptenario. Cum itaq; legis denario ſpirituſſanctus per ſeptenarium numerum accedit, fiunt x. & vij. qui numerus ab vno vſque ad ſeipſum computatis omnibus, creſcens ad centumquinquagintatres peruenit. GREG. Ducamus ēt per trigonum x. & vij. veniunt quinquagintaunū. In quinquageſimo aūt anno cunctus populus ab omni operatione quieſcebat, ſed vera requies in vnitate eſt, vbi enim ſciſſura diuiſionis eſt, Tract.eodē. vera requies non eſt. AVG. Non ergo tantummodo centum quinquagintatres ſancti ad vitam reſurrecturi ſignificantur æternam, ſed omnes ad gratiam ſpiritus pertinentes hoc numero figurantur, qui etiam numerus ter, habet quinquagenarium numerū, & inſuper ipſa tria propter myſterium trinitatis. Quinquagenarius aūt multiplicatis ſeptem per ſeptem & vnius adiectione completur, vnde autem additur, vt eos ſignificet eſſe vnum. Non autē fruſtra dictum eſt ꝙ erant magni Cum enim dixiſſet dn̄s: Non veni ſoluere legem, ſed implere, daturus ſpiritum vtique per quem

lex